

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JUS5506 1 Politi- og påtalerett

Emnekode JUS5506

Vurderingsform Hjemmeeksamen

Starttid 19.11.2020 07:45

Sluttid 19.11.2020 12:30

Sensurfrist 09.12.2020 22:59

Eksamen i politi- og påtalerett høsten 2020

Høsten 2020 vedtok Oslo kommune lokale smittevernregler med hjemmel i smittevernloven § 4-1. En av bestemmelsene hadde følgende ordlyd: "Det er ikke tillatt å arrangere eller delta på private sammenkomster med flere enn 10 personer til stede". Et av de nasjonale *rådene* om smittevern var: "Private sammenkomster i eget hjem, hage eller hytte bør gjennomføres med maksimalt 5 gjester". I november ble alkoholservingen i byen stengt, noe som gjorde at antallet privatfester gikk opp.

Klokka halv to natt til lørdag en helg i november får politiet melding fra en nabo som sier at han har sett flere

festkledde personer på vei inn i en av studentblokkene på Kringsjø. Han mener at studentene fester i strid med smittevernreglene, og at politiet må stanse det. To patruljer blir sendt til stedet, Alfa 20 og Bravo 30. Utenfor studentblokken hører patruljene bare svak musikk. Alfa 20 går inn i bygget, mens Bravo 30 blir stående utenfor. Med en gang patruljen kommer inn i oppgangen, hører de høy musikk fra en av de øverste etasjene. En student som bor i første etasje, stikker hodet ut av døren, og sier at det er umulig å få sove. Det viser seg at festen er i en hybel i 6. etasje. Utenfor døra til hybelen er musikken øredøvende, og patruljen ser sju par sko. Patruljen banker på døra gjentatte ganger, men ingen åpner.

1. Kan patruljen ta seg inn i leiligheten med makt? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget, og hvilke forhold er bestemmende for om det er adgang til dette?

Patruljen kommer seg etter hvert inn i den lille hybelen. Det er åtte personer tilstede. Alle er fulle, men ellers i fin form. Patruljen skruer av musikken og forsøker å få til en samtale med festdeltakerne, men verken Petter, som bor på hybelen, eller noen av de andre er i stand til å føre en normal samtale. Musikken blir raskt satt på igjen hver gang patruljen skruer den av.

2. Hvilke tiltak kan være aktuelle for politiet å iverksette i denne situasjonen? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget (eller de rettslige grunnlagene), og hvilke forhold er bestemmende for om det er adgang til dette?
3. Uavhengig av hvilke tiltak som iverksettes i spørsmål 2, gjør en særskilt vurdering av bortvisning og oppholdsforbud etter pl. § 7. Hvem og hvor mange kan være aktuelle for bortvisning og oppholdsforbud, og hva vil være den geografiske og tidsmessige avgrensningen?
4. En av festdeltakerne som blir bortvist, Anne, nekter å gå fra stedet. Hva kan patruljen foreta seg overfor henne?

Mens dette skjer, påtreffer den andre patruljen, som står utenfor blokka, fire personer med bæreposer fulle av flasker. De sier at de skal på festen i 6. etasje. Patruljen sier først at det ikke er noen god idé, men personene insisterer på at de skal på festen.

5. Kan og bør patruljen foreta seg noe overfor disse personene? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget, og hvilke forhold er bestemmende for hva patruljen kan foreta seg?

Mens de står utenfor blokka, finner en av de fire, Sander, fram en flaske øl og åpner denne med en lommekniv. Kjæresten hans, Emma, sier: "Er du helt dust, legg bort det der med en gang!" Bravo 30 blir usikre på hvordan de skal håndtere situasjonen nå og begynner å diskutere seg imellom.

6. Kan patruljen ta kniven, flasken eller begge deler? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget, og kan de treffe en slik beslutning selv?

***

Veiledning til studentene:

Alle spørsmålene skal besvares. Hvis de faktiske forholdene fremstår uklare, bør du redegjøre for hvilket faktum du legger til grunn. Du kan foreta subsidiære drøftelser. I den grad spørsmål fra rettsområder utenfor pensum har betydning for løsningen av oppgaven, forventes det at kandidatene nevner på hvilken måte det er relevant, men

det forventes ingen nærmere drøftelse av disse spørsmålene. Eksempelvis: Hvis det har betydning om det er begått et straffbart forhold, skal dette nevnes, men det er ikke nødvendig å drøfte nærmere om vilkårene for straffeansvar er oppfylt.

Merk at oppgaven tar utgangspunkt i den faktiske situasjonen i Oslo høsten 2020, men det er opplysningene i oppgaveteksten som skal legges til grunn for besvarelsen.

JUS5506

Skriv ditt svar her

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

3/24

Skriv ditt svar her

1. Kan patruljen ta seg inn i leiligheten med makt? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget, og hvilke forhold er bestemmende for om det er adgang til dette?

Etter pl. § 7 annet ledd kan politiet i visse situasjoner "ta seg inn" på privat eiendom eller område. Dette krever for det første at det foreligger en situasjon som faller innunder alternativene i pl. § 7 første ledd. Videre må begrensningene i § 6 ikke stå i veien for anvendelsen av det konkrete tiltaket. For å utøve makt må den sekundære hjemmelen i pl. § 6 fjerde ledd være oppfylt. Makt kan kun anvendes i "den utstrekning" det er "nødvendig" og "forsvarlig".

Det første spørsmålet er dermed om det foreligger en situasjon som innebærer at politiet kan gripe inn.

Det kan argumenteres for at et inngrep kan "ivareta" enkeltpersoners eller allmennhetens "sikkerhet", slik at pl. § 7 nr. 2 er en relevant hjemmel. Det må stilles visse krav til risikoen ved inngrep etter pl. § 7 nr. 2. Det må etter forarbeidene foreligge en kvalifisert risiko, se Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61. Skaden må også ha et visst omfang. I og med at Koronaviruset er smittsomt og kan føre til alvorlig sykdom, kunne det potensielt vært en trussel mot enkeltindividets eller allmennhetens sikkerhet. Jeg finner likevel dette til å være lite passende. Dette fordi det er uvisst om noen på festen er smittet, og man kan neppe si at det foreligger en så kvalifisert risiko at hjemmelen er anvendbar om det er samlet noen flere enn tillatt, eller de holder for liten avstand.

Pl. § 7 første ledd nr. 3 gjør at politiet kan gripe inn for "avverge" eller "stanse" lovbrudd. Det følger ikke noe krav av lovteksten om at situasjonen må utspille seg på offentlig sted, og bestemmelsen er derfor anvendelig selv om dette skjer i en privat leilighet. Ordlyden "stanse" lovbrudd tilsier at politiet kan gripe inn for å sette en stopper for de straffbare handlingene. I Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61 uttrykkes det at formålet er delvis å bringe den ulovlige virksomheten til opphør, og

4/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

delvis å forhindre en gjenopptakelse når inngrepenes virkning opphører. I dette spørsmålet er det snakk om å bryte seg inn i leiligheten, som i seg selv ikke er en stansing av et lovbrudd. Likevel er det en sentral forutsetning at politiet kan se hva som foregår samt kommunisere med deltagerne om de skal kunne stanse festen. En stansing av festen vil medføre at man stanser det antatte lovbruddet, så fremt man da også får festdeltagerne ut og hjem.

I Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61 slås det fast at "lovbrudd" i pl. § 7 første ledd nr. 3 sikter til de objektivt sett straffbare handlingene. Det må derfor være snakk om en straffesanksjonert lovbestemmelse.

Et sentralt punkt er derfor om det er snakk om et lovbrudd som det er straffbart å overtre. Smittevernsregelen er hjemlet i smittevernloven § 4- 1. Det følger av smittevernloven § 8-1 at forsettlig eller uaktsom overtredelse av loven kan medføre bøter, eller fengsel inntil 2 år. Det er videre mulighet for et høyere straffenivå der overtredelsen medfører tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp eller helse som følge. Det er dermed klart at om festen har over ti deltagere vil det dreie seg om et lovbrudd i pl. § 7 nr. 3 sin forstand.

De nasjonale rådene er av en annen karakter, og er nettopp "råd". Her kommer legalitetsprinsippet i Grunnloven § 113 inn. Det må foreligge en klar og tilstrekkelig presis hjemmel, og i det myndighetene har valgt å gi råd vil disse ikke oppfylle lovkravet. Det vil ikke være tale om å håndheve disse rådene etter pl. § 7 første ledd nr. 3, da en overtredelse ikke vil være noe lovbrudd.

Videre må det innfortolkes et beviskrav i pl. § 7 første ledd nr. 3, selv om dette ikke følger av ordlyden. I pl. § 7 nr. 1 er dette angitt til at det må være "grunn til frykt" for forstyrrelser. I og med at dette er en vesentlig lavere terskel enn ved straffeprosessuelle beviskrav formulert som skjellig grunn til mistanke, må terskelen anses for å ligge lavere. I juridisk litteratur er terskelen antatt å ligge på at den fremtidige

5/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

ordensforstyrrelsen må fremstå som en rimelig mulighet (Kai Spurland og Steinar Fredriksen, Ordensjuss 2019, s. 93). Dette beviskravet er dermed lavere enn 50 prosent, og det må foreligge objektive holdepunkter for å mene at det er en slik rimelig mulighet. Det er sentralt at terskelen må variere med hvilken type inngrep som benyttes og alvorligheten ved situasjonen.

I denne situasjonen hører politipatruljen høy musikk når de kommer inn i oppgangen. Støynivået kan dermed tyde på en fest med et større antall deltagere. Videre får de høre at noen i første etasje ikke får sove, og med tanke på at det dreier seg om en fest i sjette etasje må støyen antas å være stor. De syv skoene utenfor døra til hybelen tilsier ikke at det er over ti personer der inne. Det er samtidig vanskelig å vite om de syv skoene faktisk representerer antallet deltakere, eller om noen har samlet flere der inne. Støynivået og skoene samlet sett kan i hvert fall tyde på at det er flere der inne. Beviskravet må ikke settes for høyt for inngrep etter politiloven. For at hjemmelen skal være effektiv for politiet må de kunne benytte seg av den også der det er mer usikkert om det faktisk forekommer et lovbrudd. Jeg er under tvil derfor kommet til at beviskravet er oppfylt.

Delkonklusjon: Det foreligger en situasjon der politiet kan gripe inn etter politiloven § 7 første ledd nr. 3.

Videre må altså det å ta seg inn være et mulig tiltak etter politiloven § 7 annet ledd. Det er klart fra lovteksten at politiet kan "ta seg inn" på privat eiendom. Det er derfor en mulig inngrepsmåte. Tiltaket er derfor hjemlet i pl. § 7 annet ledd. Det følger likevel krav til forholdsmessighet av pl. § 6 annet ledd.

Det neste spørsmålet er om politiet har adgang til å benytte seg av inngrepsmåten å ta seg inn leiligheten.

6/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

Etter pl. § 6 annet ledd skal ikke politiet "ta i bruk sterkere midler" uten å ha enten forsøkt å benytte svakere midler, eller at de svakere midlene må antas "utilstrekkelige" eller "uhensiktsmessige". Dette innebærer at det er lovfestet et subsidiaritetsprinsipp hvor man skal benytte det mildeste inngrepet som kan føre til realisering av målet. Politiet må altså velge det mildeste inngrepet først. Dette følger også mer direkte av politiinstruksen § 3-2 første og annet ledd. Det er sentralt at virkemiddelets effektiv ikke overskrider det som vil være tilstrekkelig.

Med tanke på subsidiaritetsprinsippet er det klart at politiet har forsøkt å banke på døren uten at denne er blitt åpnet. Et svakere middel her kan være et pålegg om å åpne døren, som deltagerne etter pl. § 5 vil måtte rette seg etter. På grunn av støynivået og festsituasjonen må nok dette anses for å være uhensiktsmessig, da det ikke er klart at deltakerne en gang vil få med seg dette. Det er ikke mange andre muligheter for å komme seg inn i leiligheten når ingen åpner, og å ta seg inn i den vil derfor være det mildeste middelet som kan benyttes i denne situasjonen. Det vil være et alternativ å vente til noen eventuelt kommer ut eller til døren. Dette vil likevel fort være en lite effektiv utnyttelse av politiets tid, og ikke noe som bør kreves. Det følger forøvrig av politiinstruksen § 3-2 femte ledd at tjenesten skal organiseres og utføres så effektivt som mulig innenfor de rettslige rammene. Det er klart at videre pålegg og banking på døren vil være utilstrekkelig og uhensiktsmessig, og dette er allerede forsøkt i den utstrekning det bør kreves av patruljen.

Middelet må videre være adekvat, altså egnet, for å oppnå formålet med tjenestehandlingen. Det må derfor velges et inngrep som faktisk kan medføre at man oppnår det som ønskes med tjenestehandlingen. Det er klart å ta seg inn i leiligheten vil være egnet til å stanse lovbruddet.

Videre må midlene som anvendes være "nødvendige" og stå i forhold til alvorret i situasjonen, formålet bak tjenestehandlingen og de øvrige omstendigheter. I dette ligger det et krav om forholdsmessighet, og at det

7/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

er et behov for inngrepet. Her er det tale om et inngrep i retten til privatliv ved at politiet tar seg inn på privat eiendom. Det er klart at dette medfører en viss terskel. Likevel vil det være vanskelig å få oversikt over situasjonen og stanse et eventuelt lovbrudd om de ikke kan gjøre dette. Det vil medføre en lite effektiv situasjon for politiet, der det blir vanskelig å utføre tjenesten.

Jeg finner derfor at kravene i pl. § 6 annet ledd er oppfylt, og at det å ta seg inn i leiligheten er forholdsmessig og nødvendig.

Delkonklusjon: Politiet kan ta seg inn i leiligheten etter pl. § 7 annet ledd.

For å benytte seg av makt for å ta seg inn i leiligheten oppstilles det ytterligere vilkår i pl. § 6 fjerde ledd.

Etter pl. § 6 fjerde ledd kan politiet anvende "makt" under tjenesteutførelsen i "den utstrekning" det er "nødvendig" og "forsvarlig". I politiinstruksen § 3-2 annet ledd er makt definert som at det foretas tvangsmessige inngrep mot en person. Makt kan utøves under tjenesteutførelsen, og da altså som et middel for å gjennomføre politiets oppgaver og tiltak. Pl. § 6 fjerde ledd er altså en sekundær hjemmel, som krever at selve inngrepsmåten er tillatt, noe den er i dette tilfellet, jf. drøftelsen over.

Det er altså krav om at maktbruken må være "nødvendig og forsvarlig". Ordlyden "i den utstrekning" viser at man kun kan benytte den makten som faktisk er nødvendig og forsvarlig. Politiet kan altså ikke benytte mer makt enn det som er nødvendig for å utføre tjenesten. I politiinstruksen § 3-2 første ledd slås det fast at makt kun kan brukes der det er "klart nødvendig" og forsvarlig. Etter politiinstruksen er altså vilkårene strengere enn etter politiloven. Dette tilsier at terskelen for maktbruk er høy, og at det må foreligge en klar interesseovervekt for å benytte seg av makt. Hvor strenge krav det stilles til nødvendighet og forholdsmessighet

8/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

vil avhenge av typen makt og inngrep. Jo sterkere maktmiddel og inngrep, jo sterkere krav stilles det til at inngrepet er nødvendig.

Spørsmålet er altså om maktbruken er nødvendig og forsvarlig.

I situasjonen er det ikke umiddelbar fare for liv og helse. Som nevnt ovenfor kan altså politiet velge å avvende situasjonen, og forsøke å komme seg inn i leiligheten ved at noen til slutt åpner døren. Dette taler i mot at man benytter seg av makt i situasjonen.

Videre vil det være et inngrep i Petter sitt privatliv å ta seg inn i leiligheten med makt. Retten til privatliv er en grunnleggende menneskerettighet og er grunnlovsfestet i Grunnloven § 102. Det stilles derfor strenge krav til når politiet kan foreta en ransaking ved etterforskning, og politiet bør også ha gode grunner når det er snakk om polisiære inngrep.

Likevel er det ikke et inngrep som innebærer at politiet skal undersøke huset for noe annet enn nettopp antall festdeltagere. Det er også snakk om en støyende fest i en tid der private sammenkomster med flere enn 10 deltagere er forbudt. For å få til en effektiv håndhevelse av smittvernsreglene må politiet kunne undersøke om disse reglene overholdes.

Selv om det benyttes makt vil det ikke være noen fare for personskade ved inngrepet. Makten skal heller ikke benyttes direkte mot personers kropp, det er tale om å åpne en dør, potensielt ved bruk av makt for å åpne en løst dør. På denne måten er det ikke risiko for noen skade utover det. Inngrepet vil også være forbigående, med unntak av eventuell skader på døren.

Jeg er derfor under tvil kommet til at kravene til nødvendighet og forholdsmessighet er oppfylt, og at maktbruken vil være forsvarlig.

Delkonklusjon: Maktbruken er nødvendig å forsvarlig.

På dette grunnlag er altså vilkårene for maktbruk oppfylt, idet vilkårene i den sekundære hjemmelen i pl. § 6 (4) er oppfylt.

Konklusjon: Patruljen kan ta seg inn med makt.

2. Hvilke tiltak kan være aktuelle for politiet å iverksette i denne situasjonen? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget (eller de rettslige grunnlagene), og hvilke forhold er bestemmende for om det er adgang til dette?

Etter pl. § 6 første ledd skal politiet søke å oppnå målene med tjenesten gjennom å opplyse befolkningen, gi råd eller advarsel. Politiet kan derfor først søke å snakke med deltagerne på festen for å forsøke å få de til å bryte opp festen og dra hjem. Dette i tråd med de nasjonale rådene om at man bør begrense private sammenkomster til 5 gjester. Dette kan likevel ikke politiet håndheve med sine maktmidler.

På festen er det altså åtte personer til stede. Dette overskrider ikke grensen i forskriften på ti personer. I Forskrift om forebygging av koronasmitte, Oslo (FOR-2020-08-13-1632) § 11 annet ledd slås det fast at der antallet er under 10 personer er det likevel kun tillatt med private sammenkomster der lokalene er dimensjonert på en måte som gjør at deltakerne kan overholde avstandskravet på 1 meter. Faktum opplyser ikke noe om dette, og jeg legger derfor til grunn at hybelen muliggjør en avstand på 1 meter mellom de åtte deltakerne.

På dette grunnlag kan altså ikke politiloven § 7 første ledd nr. 3 hjemle inngrep i situasjonen når politiet har avklart at det ikke er tale om noe lovbrudd.

Etter pl. § 7 første ledd nr. 1 kan politiet "stanse" forstyrrelser av offentlig ro og orden. Bestemmelsen gjelder kun forstyrrelser i den "offentlige" ro og orden, og det må derfor innfortolkes et krav om at forstyrrelsen må skje på et "offentlig sted". Etter straffeloven § 10 er et "offentlig sted"

et sted som er bestemt for "alminnelig ferdsel" eller der "allmennheten ferdes". I dette tilfellet er det klart at støyen har sitt utspring på et privat sted. Støyen får likevel virkning i fellesområdene i blokka. Faktum opplyser også om en student i første etasje som opplyser å ikke få sove på grunn av støyen. Dette innebærer at støyen også får virkning hos vedkommende, men også dette er et privat sted. Jeg legger til grunn at oppgangen til hybelen ikke er et sted der allmennheten skal kunne ferdes, og at heller ikke dette er et offentlig sted etter bestemmelsen.

Likevel vil den høylytte festen ramme den alminnelige ro og orden, og omgivelsenes nattero. Etter straffeloven § 181 er ordensforstyrrelse straffbart med bot eller fengsel inntil seks måneder. Dette vil kunne foreligge ved "støy" som forstyrrer etter bokstav a "den alminnelige fred og orden" eller etter bokstav c forstyrrelse av "omgivelsenes nattero". I dette tilfellet er det klart at dette er en aktuell straffebestemmelse.

Dermed kan politiet igjen hjemle eventuelle inngrep etter pl. § 7 første ledd nr. 3 og § 7 annet ledd. Jeg viser til drøftelsen for de generelle vilkårene i spørsmål 1.

Bortvisning kan hjemles i pl. § 7 annet ledd. Dette kan være et tiltak som kan bidra til å bryte opp festen og få deltakerne til å gå hjem. For at politiet skal kunne iverksette dette tiltaket må støyen og aktiviteten i leiligheten innebære et lovbrudd, eller i hvertfall gi en rimelig mulighet for at dette er tilfelle. Å bortvise vil typisk være et relativt mildt inngrep overfor vedkommende, i hvert fall for de som ikke bor i leiligheten. I tillegg til vilkårene i pl. § 7 må også vilkårene i pl. § 6 annet ledd være

11/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

oppfylt. Politipatruljen må i så fall utøve et objektivt faglig skjønn rundt hvilke inngrep som kan være aktuelle, og om det er nødvendig å foreta en slik bortvisning. Her må man se hen til alvoret i situasjonen, formålet ved bortvisningen og omstendighetene rundt festen. Det vil neppe være forholdsmessig å bortvise Petter, som er bosatt i leiligheten.

Et annet mulig tiltak vil være å nedlegge et oppholdsforbud. Det rettslige grunnlaget vil også her være pl. § 7 annet ledd. Her vil inngrepet kunne være noe mer tyngende enn bortvisning, da man får et forbud av potensielt noe lengre varighet. Et slikt oppholdsforbud er gjerne mest aktuelt når man regner med at en bortvisning ikke vil være tilstrekkelig. Også for å nedlegge et oppholdsforbud må vilkårene i pl. § 7 og § 6 annet ledd være oppfylt.

Det kan videre være aktuelt å "fjerne" personer fra leiligheten. Det rettslige grunnlaget for dette finnes i pl. § 7 annet ledd. Dette aktuelle inngrepet ligner mye på bortvisning, men vil som regel ha elementer av makt i seg. Dette alternative tiltaket er mest aktuelt der individene ikke etterkommer bortvisning. Politiet bør først forsøke seg på mildere inngrep.

I faktum opplyses det at alle deltakerne er fulle, men i fin form. Det opplyses også at ingen er i stand til å føre en normal samtale. Politiet har etter pl. § 9 en hjemmel til å innbringe de som på grunn av "beruselse" forulemper andre eller er til fare for seg selv eller andre. Jeg finner at dette er et lite aktuelt alternativ i situasjonen som foreligger, da vilkårene i bestemmelsen neppe er oppfylt.

3. Uavhengig av hvilke tiltak som iverksettes i spørsmål 2, gjør en særskilt vurdering av bortvisning og oppholdsforbud etter pl. § 7. Hvem og hvor mange kan være aktuelle for bortvisning og oppholdsforbud, og hva vil være den geografiske og tidsmessige avgrensningen?

12/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

Politi-loven § 7 annet ledd gir politiet hjemmel til både å bortvise og til å forby opphold i bestemte områder. Dette omtales som bortvisning og oppholdsforbud. Jeg forutsetter her at politiet har hjemmel til å velge både bortvisning og oppholdsforbud. Jeg tolker oppgaven slik at det skal redegjøres for hvem som kan bortvises eller ilegges oppholdsforbud, og hvor mange som eventuelt kan bortvises eller ilegges et slikt forbud. Videre skal det redegjøres for avgrensninger geografisk sett og tidsmessig.

Bortvisning

Bortvisning etter pl. § 7 annet ledd innebærer at en person får beskjed om å fjerne seg fra stedet, og at vedkommende med dette nektes å oppholde seg på stedet. På denne måten bortvisning kan være aktuelt der man ønsker å forebygge problemer som kan tenkes å oppstå om en person fortsatt får oppholde seg på et visst sted. Videre kan bortvisning også være aktuelt der personen har laget bråk eller begått et lovbrudd, og man ønsker å roe ned situasjonen.

Hvem kan bortvisningen ramme?

I dette tilfellet har samtlige personer i leiligheten deltatt på festen, og må derfor kunne anses for å ha bidratt til støyen. For å oppnå en realisering av formålet med å gripe inn må man derfor kunne bortvise samtlige i leiligheten.

For Petter som er bosatt i hybelen vil en bortvisning likevel fort være uforholdsmessig og unødvendig, og dermed ikke oppfylle kravene i pl. § 6 annet ledd. Om Petter bortvises fra sitt eget hjem vil han i prinsippet ikke ha noe sted å oppholde seg. Han kan selvsagt returnere til leiligheten, men om politiet ikke igjen ville bortvist han vil bortvisningen da fort vise seg å være unødvendig.

På denne måten vil altså en bortvisning av Petter være uforholdsmessig. Det vil være et stor inngrep i Petters frihet og behov for å ha et sted å

13/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

oppholde seg og sove. Videre vil det neppe være nødvendig for å oppnå formålet. Petter vil alene ikke lage støy, og heller ikke bryte smittevernsreglene.

Tidsmessig avgrensning

En bortvisning har en kort varighet, i det bortvisningen kun innebærer at man må fjerne seg fra stedet. Bortvisningen vil derfor kun ha en varighet på den tiden det tar å fjerne seg fra stedet. Etter å ha fjernet seg fra stedet kan i prinsippet den bortviste personen igjen dra tilbake til stedet. Politiet må da i så fall velge å bortvise igjen. Om politiet ønsker å velge et tiltak som varer over tid må politiet da ilegge et oppholdsforbud. En bortvisning vil likevel kunne få betydning for om oppholdsforbudet er lovlig da man alltid skal prøve eller vurdere mildere inngrep.

Geografisk avgrensning

Den geografiske avgrensningen av bortvisning er ifølge ordlyden uklar. Likevel innebærer selve inngrepet en slags geografisk avgrensning. Man skal kunne bortvise personen fra det stedet vedkommende er på, og man må derfor gå ut fra at personen fjerner seg fra dette konkrete stedet. I dette tilfellet vil derfor en slik bortvisning medføre at festdeltakerne må fjerne seg fra hybelen. Politiet vil også kunne ha adgang til å bortvise personene fra selve blokka.

Oppholdsforbud

Pl. § 7 annet ledd gir politiet hjemmel til å "forby opphold" i "bestemte områder" når det foreligger en situasjon som rammes av pl. § 7 første ledd nr. 1 til nr. 3. Ordlyden tilsier altså at politiet kan nedlegge forbud om å oppholde seg på bestemte steder, over en viss periode. Oppholdsforbudet vil kunne forebygge nye lovbrudd eller ordensforstyrrelser, og er derfor et viktig inngrep som kan virke forebyggende.

Hvem kan oppholdsforbudet ramme?

14/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

Oppholdsforbudet kan i prinsippet ramme alle festdeltakerne, inklusiv Petter, som bor på hybelen. Det er ingen begrensning i ordlyden med tanke på hvor mange personer som et oppholdsforbud kan rette seg mot. I juridisk teori er det antatt at man kan ilegge et helt generelt oppholdsforbud for å hindre uro på offentlig sted. I dette tilfellet vil derfor alle kunne ilegges et oppholdsforbud. Vurderingen av om dette er nødvendig og forholdsmessig må likevel foretas, slik at inngrepet i strider i mot pl. § 7 annet ledd.

For de øvrige festdeltakerne vil dette nok anses som et forholdsmessig inngrep, i hvert fall om de ikke etterkommer et tiltak som bortvisning. For Petter sin del vil nok dette anses for å være uforholdsmessig, og også unødvendig, slik som nevnt under redegjørelsen for bortvisningen. Han bør derfor kunne få bli igjen på bopel, da han alene verken vil bryte smittevernsbestemmelser eller sannsynligvis lage støy på et slikt nivå.

Tidsmessig avgrensning

Oppholdsforbudet kan ikke pålegges permanent, det må avgrenses i tid. Det er ingen retningslinjer i ordlyden for hva som er verken vanlig eller maksimal varighet for et oppholdsforbud. Hvor langvarig et oppholdsforbud kan være må sees i sammenheng med behovsprinsippet og kravene til forholdsmessighet etter pl. § 6 annet ledd. Etter politiloven § 6 annet ledd

må midlene være både nødvendige og forholdsmessige. I dette må det også ligge et krav om nødvendighet og forholdsmessighet i den tidsmessige avgrensningen. Dette innebærer at man ikke kan ilegge et lenger oppholdsforbud enn det som vil være nødvendig for å oppnå formålet med oppholdsforbudet. Det er også sentralt at lovhjemmelen i pl. § 7 annet ledd ikke tolkes for vidt, i det dette kan stride mot legalitetsprinsippet i Grunnloven § 113.

I dette tilfellet vil formålet være å hindre gjenopptakelse av festen etter at politiet har dratt fra stedet, og sikre at roen og overholdelsen av reglene ivaretas. Her vil det kanskje være mest aktuelt å ilegge et

15/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

oppholdsforbud som i hvert fall varer til neste morgen, slik at deltakerne ikke kan gjenoppta festningen samme kveld. Dette vil nok også måtte anses for å være nødvendig og forholdsmessig, i det en slik varighet ivaretar formålet men ikke strekker seg lenger ut i tid.

Geografisk avgrensning

Etter ordlyden gjelder kan politiet forby opphold i "bestemte områder". En alminnelig forståelse av ordlyden innebærer at politiet må angi et bestemt område som inngrepet gjelder. Politiet kan dermed ikke gi en for vag angivelse av området, og heller ikke knytte forbudet mot å oppholde seg i nærheten av visse personer som dermed kan flytte på seg.

Det sistnevnte ble lagt til grunn i Rt. 1998 s. 1106. Dommen omhandler et besøksforbud etter strpl. § 222a, og er derfor ikke direkte relevant. Også hjemmelen for besøksforbud i § 222a bruker uttrykket "bestemt sted" slik at Høyesterett sine uttalelser må anses for å ha relevant. I dommen fant Høyesterett at personen ikke kunne pålegges å holde seg unna stedene der fornærmede midlertidig befant seg. Høyesterett vektla at man da kunne måtte fjerne seg umiddelbart fra en rekke steder, og at dette kunne medføre straffeansvar. Dette må sees i sammenheng med at et slikt vidtrekkende forbud fort vil anses for å være uforholdsmessig, i tillegg til at det utgjør et så stort inngrep at det etter gjeldende rett vil kreves en klarere og mer presis hjemmel etter Grunnloven § 113. I Rt. 2002 s. 1751 aksepterte Høyesterett et besøksforbud som gjaldt et meget omfattende område, men som var klart avgrenset ved gatenavn og ved kart.

I situasjonen med festen i studentbyen vil det derfor klart kunne nedlegges et oppholdsforbud som avgrenses til blokken eller til den konkrete leiligheten. Det vil muligens være hjemmel til å pålegge et mer geografisk omfattende oppholdsforbud, men dette kan også stride mot forholdsmessigheten og nødvendigheten av tiltaket. Det sentrale formålet med et oppholdsforbud i dette tilfellet vil være å fjerne støyen og deretter

16/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

sikre at festen ikke gjenopptas senere på kvelden. Deltakerne kan selvsagt flytte festen, men det vil være vanskelig å geografisk angi et område som gjør dette umulig, og som samtidig vil være forholdsmessig. Oppholdsforbudet vil derfor kunne eksempelvis ramme studentbyen Kringsjø.

4. En av festdeltakerne som blir bortvist, Anne, nekter å gå fra stedet. Hva kan patruljen foreta seg overfor henne? Politiloven § 7 annet ledd hjemler altså at politiet kan bortvise personer. Etter pl. § 5 har enhver en plikt til å "straks rette seg" etter pålegg fra politiet. Det er derfor klart at Anne har en plikt til å etterkomme bortvisningen. I det videre legger jeg til grunn at vilkårene for bortvisning er oppfylt etter pl. § 7.

Når Anne ikke etterkommer pålegget om å fjerne seg fra stedet i tråd med bortvisningen kan politiet velge å benytte seg av fysisk makt ved bortvisningen om vilkårene etter pl. § 6 fjerde ledd er oppfylt. Bortvisningen med makt har store likheter med "fjerning" etter pl. § 7.

Etter pl. § 6 fjerde ledd må det som redegjort for under spørsmål 1 være "nødvendig" og "forsvarlig" å benytte seg av makt. I dette ligger det altså at det må være nødvendig å benytte seg av makt, og dette vil typisk innebære at det er utilstrekkelig å oppfordre til at vedkommende etterkommer pålegget. I dette tilfellet har Anne nektet å forlate stedet, og dette tilsier at det er

nødvendig å bruke en viss grad av makt. Makten må likevel ikke være sterkere enn det som kreves for å oppnå formålet, og politiet må anvende en makt som er forholdsmessig med tanke på den situasjonen man står overfor.

At politiet skal anvende den mildeste grad av makt kommer også til syne i Høyesterett sine vurderinger av spørsmål der politiet potensielt har overskredet grensene for maktutøvelse. I Rt. 2008 s. 696 avsnitt 24 vektla Høyesterett nettopp dette, der politimannen hadde benyttet seg av svakere midler før de sterkere midlene ble anvendt, i tråd med

17/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

prinsippet i pl. § 6 annet ledd.

I dette tilfellet bør derfor politiet være seg bevisst på å velge mildest mulig maktbruk. Dette vil innebære at det bør forsøkes å fjerne Anne fra stedet på en mild måte. En mulig måte er at politiet fører henne forsiktig ut ved å ta tak i en arm og lede henne av gårde. Om dette ikke fungerer vil politiet kunne bruke mer og mer makt for å oppnå formålet. For eksempel vil det være mulig for politiet å fjerne Anne ved å bære henne fra leiligheten og ut på gateplan. Om bortvisningen gjelder hele studentbyen vil de også kunne føre henne ut i en politibil for å kjøre henne vekk fra stedet. Det må i så fall trekkes visse grenser for hvor langt politipatruljen kan fjerne Anne, da også dette må være forholdsmessig med tanke på situasjonens alvor. I dette tilfellet er det ikke snakk om noen voldelige lovbrudd eller kraftig motstand, og politiets maktbruk bør derfor holdes på et minimum.

Politiet kan altså benytte makt for å fjerne Anne fra stedet.

5. Kan og bør patruljen foreta seg noe overfor disse personene? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget, og hvilke forhold er bestemmende for hva patruljen kan foreta seg

Jeg legger her til grunn at politipatruljen på utsiden av blokka ikke vet hvor mange som befinner seg i hybelen, men at de har en mistanke om at det er tale om brudd på de forbud som gjelder om å ha flere enn ti deltagere på fest.

Det rettslige grunnlaget for å foreta seg noe på dette tidspunktet er politiloven § 7 første ledd nr. 3, denne gangen ved alternativet å "avverge" lovbrudd. I Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61 uttrykkes det at lovgiver har valgt ordet avverge i stedet for forebygge for å fremheve at lovbruddet må være nært forestående. Alternativet om å avverge etter pl. § 7 første ledd nr. 3 forutsetter derfor at lovbruddet det er tale om må skje i nær fremtid. Videre følger det av nevnte forarbeider at det må være

18/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

en både konkret og nærliggende risiko. Det må altså være snakk om lovbrudd som ikke er fjerne verken i tid eller realitet. Lovens hjemmel krever altså at det er en konkret risiko for at lovbruddet vil skje.

I dette tilfellet har de fire personene bæreposer som er fulle av flasker, og de uttrykker også at de har tenkt seg på festen politiet har rykket ut til. Dette vil for politiets del tilsi at personene skal opp i leiligheten og at de derfor vil kunne enten føre til at grensen for antall personer overskrides, eller ved at de deltar på en fest som allerede har over ti deltagere også bryter bestemmelsene. Slik sett må beviskravet, som også her må være om det er en rimelig mulighet for at lovbrudd vil begås, være oppfylt. Videre er det klart at personene er på vei mot eller inn i blokka, og at de har tenkt seg direkte opp på festen. Det er derfor både en konkret, nærliggende risiko for lovbrudd, og det er heller ikke snakk om noen særlig tid før dette vil skje.

Det er derfor klart at politiet kan velge å foreta seg inngrepene som er hjemlet i pl. § 7 annet ledd, så fremt kravene til forholdsmessighet og nødvendighet etter pl. § 6 annet ledd er oppfylt. Politiet bør først forsøke å få personene til å selv velge å ikke delta ved å gi råd, men her insisterer deltakerne på at de vil delta på festen. Et aktuelt tiltak kan derfor være å "avvise" de fire personene, ved å nekte de å gå inn i blokken og leiligheten. En slik avvisning vil dermed innebære at de ikke får gå inn på festen, og avverger derfor lovbruddet.

Dette tiltaket vil måtte være nødvendig for å avverge lovbruddet, jf. pl. § 6 annet ledd. Det er klart at om personene får gå inn i leiligheten og dermed delta på festen vil det kunne medføre et brudd på smittevernsbestemmelsene, og dermed også et lovbrudd. Det er derfor klart at når personene insisterer på å delta på festen vil det være nødvendig å avvise dem. I dette

tilfellet er det også klart at festen ved fire ekstra deltakere ville overskredet reglene i forskriften.

19/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

Politiet må også forsøke å benytte seg av de mildeste tiltakene som kan oppnå målet, med mindre disse antas å være utilstrekkelige eller uhensiktsmessige. I dette tilfellet har politiet forsøkt å gi råd til deltakerne, uten å nå frem. En avvisning vil dermed være et tiltak de lovlig kan prøve seg på som neste steg.

Videre må tiltaket være forholdsmessig jf. pl. § 6. I dette ligger det at politiet ikke må ta i bruk sterke midler enn det som trengs, og at de må stå i forhold til situasjonens alvor, handlingens formål og omstendighetene i situasjonen. I dette tilfellet er avvisning det mest aktuelle tiltaket. Dette tiltaket er et relativt mildt tiltak. Det er ingen opplysninger som tilsier at personene har en særlig stor interesse i å få delta på festen, eller at de f.eks. bor i blokka selv. Det er klart at en avvisning vil være et inngrep i personenes bevegelsesfrihet, og at det vil være en ulempe å ikke få delta på festen slik de ønsker. Likevel er det klart at smittevernet får stor vekt under Koronapandemien, og at det vil kunne være en risiko for at deltakerne selv blir smittet. Selv om det er kjedelig å ikke få delta på en fest er det slik reguleringen i dag er, og personene kan derfor ikke ha en reell forventning om å lovlig kunne delta på en slik fest.

På dette grunnlaget virker avvisningen forholdsmessig.

Dermed er vilkårene oppfylt, og politiet *kan* avvise med pl. § 7 som rettslig grunnlag.

Hvorvidt politiet *bør* avvise vedkommende må sees i sammenheng med at politiet etter pl. § 2 nr. 2 skal forebygge kriminalitet, og at de etter § 1 skal drive både forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet. I politiinstruksen § 2-1 annet ledd slås det fast at politiet gjør mest nytte

for seg om de lykkes i å forebygge lovbrudd. Det er generelt et ønske om å unngå store samlinger av individer, også i privat sammenheng. En slik avvisning vil være et relativt sett mildt inngrep. Her må uansett den konkrete situasjonen sees an.

20/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

Det er en løpende diskusjon rundt hvorvidt forskriftene som ilegger disse begrensningene er i tråd med menneskerettighetene og grunnleggende friheter. Særlig kan dette gjelde retten til privatliv. Man kan også spørre seg om forskriftene og lovhjemlene oppfyller kravene som følger av legalitetsprinsippet både etter norsk rett i Grunnloven § 113 og etter EMK og EMD sin praksis.

Smittevernsreglene og selve den underliggende smittesituasjonen endrer seg svært fort, og fører til at det vedtas lover og forskrifter som kan medføre store inngrep i personers liv. Det er ikke avklart hvorvidt avveiningene som foretas rent faktisk vil oppfylle kravene til inngrep som oppstilles i Grunnloven eller i EMK. Dette kan tilsi at politiet også bør være bevisst på dette under håndhevelsen av smittevernstiltakene, særlig for å opprettholde tilliten til politiet. Jeg finner en inngående drøftelse av dette til å falle utenfor oppgavens tema.

6. Kan patruljen ta kniven, flasken eller begge deler? Hva er i så fall det rettslige grunnlaget, og kan de treffe en slik beslutning selv?

Kniven

Det er etter strl. § 189 annet ledd forbudt å på "offentlig sted" bære en "kniv" eller "lignende skarpt redskap" som er "egnet" til å påføre noen en kroppskrenkelse. Det er klart at situasjonen utspiller seg på offentlig sted. Etter faktum er det snakk om en lommekniv, som typisk vil anses for å ha lavere skadepotensiale enn større kniver. Likevel kan også en lommekniv påføre noen en kroppskrenkelse. Av tredje ledd følger det et unntak der kniven brukes til eller medbringes for et "aktverdig formål".

Det er to mulige rettsgrunnlag for å ta kniven.

Her vil det kunne foreligge et straffesanksjonert lovbrudd, slik at pl. § 7 første ledd nr. 3 om at politiet kan gripe inn for å "avverge" eller "stanse"

21/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

kan komme til anvendelse. Et annet mulig grunnlag kan være pl. § 7 første ledd om å ivareta sikkerheten til enkeltpersoner eller allmennheten. En kniv kan brukes til å påføre andre skade, og vil kunne true sikkerheten til personer på stedet.

Der det foreligger en inngrepssituasjon etter pl. § 7 første ledd kan politiet etter pl. § 7 annet ledd politiet enten "uskadeliggjøre" eller "ta" "farlige gjenstander" i forvaring. Om dette anses for å være nødvendig og forsvarlig etter pl. § 6 annet ledd kan altså politiet gripe inn politisært etter pl. § 7, ved å ta kniven i forvaring eller uskadeliggjøre den.

Dette forutsetter at dette må anses for å være nødvendig og forholdsmessig. Siden det dreier seg om en lommekniv vil nok forvaringsalternativet være mest aktuelt, heller enn uskadeliggjøring, med tanke på forholdsmessighet og nødvendighet. Det vil neppe være nødvendig å uskadeliggjøre kniven ved å destruere den. Da vil Sander kunne hente tilbake kniven på et senere tidspunkt. Patruljen har derfor anledning til å ta kniven i forvaring, da denne kan være en "farlig gjenstand".

Hvorvidt kniven skal tas i forvaring beslattes av politimannen selv. Det er ikke nødvendig med noen beslutning fra påtalemyndigheten for å utøve myndigheten som tilligger politiet etter politiloven.

En annen mulig hjemmel for å ta kniven vil kunne være å ta den i beslag som bevis i en straffesak, jf. strpl. § 203. Dette vil i så fall være et straffeprosessuelt tiltak. Etter straffeprosessloven kan en polititjenestemann beslutte beslag etter strpl. § 206. I dette tilfelle følger adgangen av bestemmelsens annet ledd, i det mistenkte treffes på fersk gjerning, siden Sander finner frem og bruker lommekniven rett foran patruljen. Patruljen trenger derfor ingen beslutning fra påtalemyndigheten, men etter strpl. § 206 annet ledd må beslaget meldes til påtalemyndigheten som eventuelt må skriftlig beslutte å opprettholde beslaget. Ved bruk av straffeprosessuelle tiltak er det gjerne tale om å

22/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

begrunne beslaget i etterforskningshensyn, noe som fremheves ved at strpl. § 203 hjemler beslag for å kunne føre bevis. Det bør da være tale om å straffeforfølge Sander for å ha båret kniven.

Flasken

Etter alkoholloven § 8-9 første ledd nr. 5 er det forbudt å drikke eller servere alkohol, med mindre det foreligger en bevilling, på "offentlig plass", slik som på "gate" eller "torg". Det er dermed forbudt å "drikke" alkohol på stedet, da de står utenfor blokka og slik befinner seg på en offentlig plass. I dette tilfellet har ennå ikke Sander drukket av flasken, slik at det ikke foreligger noe brudd på bestemmelsen. Man bør vise forsiktighet ved å tolke denne bestemmelsen utvidende, da den kan medføre et straffeansvar.

Et aktuelt rettsgrunnlag for å gripe inn her vil være politiloven § 7 første ledd nr. 3 som redegjort for over. Dette er beslutninger som tilligger politiets tjenestemenn. Her kan politiet "avverge" at Sander drikker alkohol i strid med alkoholloven, som da vil være et lovbrudd. Det er klart at drikking på offentlig plass er straffesanksjonert, jf. alkoholloven § 10-1. I praksis vil inntak av alkohol på offentlig plass kunne medføre bøtelegging. Politiet i Oslo har under Koronapandemien uttrykt at dette vil straffesanksjoneres på grunn av økt smittefare relatert til alkoholokosum.

Når det kommer til hvilke inngrep som er hjemlet i pl. § 7 annet ledd er det viktig å merke seg at listen over mulige tiltak ikke er uttømmende. Dette følger av ordlyden "blant annet". Dette tilsier at politiet kan iverksette tiltak som ikke er uttrykkelig opplistet i pl. § 7 annet ledd.

I praksis vil ofte politiet be vedkommende om å helle ut flasken med alkohol. Å ta flasken med alkohol, slik oppgaven spør om, vil likevel neppe anses som et uforholdsmessig inngrep, med tanke på at verdien av en slik flaske er relativt lav og det ikke dreier seg om et gode som er

23/24

JUS5506 1 Politi- og påtalerett Candidate xxxxxx

spesielt beskyttelsesverdig. Hvorvidt dette må anses som et nødvendig tiltak vil avhenge av om Sander retter seg etter pålegg om å ikke drikke av den, eventuelt å tømme den ut. Siden den er åpnet vil et pålegg om å pakke den ned være mindre aktuelt.

Slike tiltak vil altså typisk ha et polisiært preg, og her vil politimannen selv kunne beslutte inngrepet.

